

و خه لکیان ده کوشت. دیاره ئهوانه زۆریان یارمه تی ئیمه کرد و له راستیدا هه ر ئهوانه نه یانه ئیشت که ئیمه بکوژرین.

ئه و کات ته ورێز ۱۰ تا ۲۰ هه زارفایتونی تیدا بوو و موسافیرکیشی بهوانه ده کرا و ماشین زۆر کهم بوو . خه لک به و فایتوونانه به ره و پیشوازی ئه رته ش ده چوون . له شکر که هاته وه نیو ته ورێزی ئه وه ل ژاندارم هاتن . ۲ دانه جیی شری شکاو ۲ی قورازه یان پیبوو له گه ل چوار تانگی شکاو و زریۆشیک که به گوریس و په تکی له پستی ماشینیکیان به ستبوو و رایانده کیشا و ده یانه ئینا و ده یانه برد. هیزه شه پرکه ره که ش بریتی بوو له هیندیک سهر بازی پۆتین شری پیخواسی شرووری که ساد. ئه وه هه موو نیروه که بوو و ئه گه ر قولسوور و به کریگیراوانی ناوخواپی نه بایه ن ئه رته شی شای قهت چی بو نه ده کرا. له راستیدا کۆماری ئازربایجان و کوردستان له بهر ئه و هیزه نه بوو که خۆی ته سلیم کرد به لکوو ئه وه زهخت و زۆری ئه مریکا و ئینگلیس بوو که رووسه کانیان مه جبوور کرد ئه و ناوچه یه ی به جی بیلێ. و یه ک پارچه یی ئیران بپارێزن. به م شیوه یه ئه و دوو کۆماره تیکچوون وه ک هه ژار ده لێ: دۆسته بیگانه که قزه بوو ، پستی تیکردین و به جی هیندین.

له هه لومه رجیکی ئاوادا له حائیکدا تازه شاری مه باد گیرابوو ره ژۆتیک سه درولئیسلام له سه ر رینگای مه باد بو تارانێ ، له ته ورێزی لایدا و له موسافیرخانه ی شه بته ری چاوی به سه رهنگ هاشمی فه رمانده ری هیزه کانی ته ورێزی ده که وی و پی ده لێ که عیده یه ک خویندکار و تاجر و معامه له جی مه هابادی له ته ورێزی ماونه وه و داوای لیکردبوو کاغه زیان بداتی بو ئه وه ی که س پیشیان پینه گری . به م شیوه یه بو سه بی ئیمه به دوو ماشینان به ره و مه باد وه ریکه وتین و له بهر خراپی رینگیه دوای دوو ره ژۆ گه یشتینه وه مه باد . ئه گه ر هاتینه وه شار گیرابوو به لام هیشتا پیشه وا و به رپوه به رانی کۆمار نه گیرابوون.

سه بارتته به و رووداوانه ی قافلانکو له ناوچه ی زه نجان دوکتور (نصرت اله جهانشاهلو افشار) موعاونی پیشه وه ری سه دری هه یئته ره ئیسه ی فیرقه ی دیموکراتی ئازه ربایجان له کتیبی (ماو بیگانگان) دا ده نووسی:

غو لام یه حیا له قافلانکو شکستیکی خه فهت باری خوارد ئه ویش نه ک له به رامبه ر ئه رته شدا به لکوو له به رامبه ر سواره کانی ئاغای زولفه قاری و ئاغای ئه فشاردا که له پیش ئه رته شه وه حه ره که تیان ده کرد ، تارومار بوو. پیش گه یشتنی ئه رته ش سه رهنگ (بو اسحاق) بو به ده سته وه گرتنی ده زگا ده وه له تیه کان به تایبهت ژاندارمیری هاته زه نجان به لام هه رکه ستوونه کانی ئه رته ش نزیکبوونه وه ئه و خه لکه ی که له ده ست غو لام یه حیا و داروده سته که ی وه جان هاتبوون راپه رین . له و بگه ر و به رده یه دا که سانیک که ورده حیسابیان ده گه ل ئیدیکه هه بوو ئاژاوه یان به رپاکرد که سانیک کوژران و جه معیکیش به ره و ته وریز هه لاتن. له ونیوه دا ئاغای شیخ (خوئینی) که پیاوئیکی باسه واد و ره ئیسی مه حزه ره کانی سه بتی ئه سناد بوو کوژرا. له میاندا و ئاغای ئارام که له ئه رمه نییه کانی مهاجیری پیش شه ری جیهانی دووه م بوو و فرقه کردبوو یه سه رهنگی فیدایی له گه ل گوروپی فیدایی خۆی هه رچه ند به نیو جوزوی ئه بواب جه معی که بییری بوو به لام له ژیر فه رمانی هه یچکه س غه یری سه رهنگ قولی ئوف دا نه بوو له فرسه ت که لکی وه رگرت و به نیوی ئه وه ی که هیزه ئه رته ش به فه رمانده ری سه رهنگ موزه فه ری شه وانه له و ناوچه یه ده ست ده وه شینی پوول و هه موو ئاژه لێ خه لکه که یان به تالان برد و له پیش هه موو شتدا به راویژ له گه ل

سهره‌نگ قوئی ئوف بۆ ناوچهی ئیره‌وان به‌پیکران. ئەو تالانانە به‌ یاریده‌ی ئەو ئهرمه‌نیانە‌ی که به‌ ئیجازە‌ی ده‌وله‌تی ئێران بۆ ئهرمه‌نستان مهاجره‌رتیان کردبوو و حه‌قیان هه‌بوو داراییه‌کانی خۆیان له‌ گه‌ڵ خۆیان به‌رن له‌ سنوور په‌راندییاننه‌وه. چه‌ند که‌سێک له‌ ئهرمه‌نییه‌کان ئەو ئاژه‌لانه‌یان کرده‌ ئی خۆیان و ئەوی دیکه‌ سازمانی ئەمنیه‌تی ئهرمه‌نستان ده‌ستی به‌ سه‌رداگرت. له‌وه‌موو تالان و برۆیه‌ غه‌یری به‌د نیوی شتیکی دیکه‌ نه‌سیی ئارام و براکه‌ی نه‌کرد. ئاغای که‌بیریش هه‌رچه‌ند به‌ نیو چه‌ندین هه‌زار فیدایی له‌ ئیختیاردابوو له‌ کاتی ته‌نگانه‌دا ده‌رکه‌وت له‌ چه‌ندسه‌ده‌که‌س زیاتر نه‌بوون و له‌ سه‌عاتیکیش زیاتر خۆیان بۆرانه‌ گه‌را. هه‌زی ئهرته‌ش له‌ قافلانکو تپه‌په‌ری و به‌ره‌و ته‌وریز پێشه‌وه‌ی کرد و خه‌لکی ولاتپاریزی ته‌وریزیش که‌ له‌ بێگانه‌په‌ستی و بێسه‌روسامانی ولات وه‌ته‌نگ هاتبوون راپه‌رین. له‌و کاته‌دا ئاغای قوئی ئوف به‌ ده‌ستووری باکو وای به‌ سه‌لاح زانی محمه‌دی بێریا له‌ گه‌ڵ داروده‌سته‌ی جاوید و شه‌به‌سته‌ری که‌ هه‌واداری ریگچاره‌ی هه‌ممانه‌ و دانی ئیمتیازی نه‌فت به‌ رووسه‌کان بوون، هه‌لکێشیته‌ سه‌ری بۆ سه‌دری فرقه‌ی دیموکراتی ئاژه‌ریایجان و ئاغای پێشه‌وه‌ری و پادگان و ئەمن به‌وه‌هانه‌ی که‌ دژی نیازپاکی ئاغای قه‌وامولسه‌لته‌نه‌ین بۆ باکو دوور بخاته‌وه‌.

ئەندامانی کومیتە‌ی ناوه‌ندی فرقه‌ی دیموکرات چووینه‌ به‌ره‌هه‌یوانیکی رووبه‌رووی خه‌یابانی په‌هله‌وی و خه‌لکیکی زۆر له‌ خه‌یابانه‌که‌دا کو بوونه‌وه. ئاغای پێشه‌وه‌ری له‌ باسکی کورتدا ئاغای محمه‌دی بێریای وه‌ک ربه‌ری فرقه‌ نیو برد و ئاغای بێریاش که‌ له‌ نه‌زانی خۆیدا پێیابوو گه‌یوه‌ته‌ جیگه‌یه‌کی به‌رز ده‌ستی به‌ قسان کرد و خه‌لکی ته‌وریز و ئازریایجانی بۆ هه‌مینی و ئارامی ده‌عه‌وت کرد و مزگینی نیازپاکی ئاغای قه‌وامولسه‌لته‌نه‌ و قه‌ولی هه‌لژاردنی ئازادی دواي ده‌سه‌لات داری ئهرته‌ش به‌ سه‌ر وه‌زعه‌که‌دا دا. ئاغای پێشه‌وه‌ری و من له‌ ده‌رگی شیمالی ساختمانی فرقه‌وه‌ چووینه‌ ده‌ری و به‌ قه‌راری پێشووتر چووینه‌ سه‌رکونسولگه‌ری شووره‌وی بۆ لای ئاغای قوئی ئوف. باش له‌ بیرم نییه‌ که‌ ئاغای پادگانیش له‌و دیداره‌ نامه‌باره‌که‌دا له‌ گه‌لمان بوو یانا؟ له‌ ژووړیکی بچووک له‌ غه‌رپی حه‌ساره‌که‌دا ئاغای قوئی ئوف ئیمه‌ی وه‌رگرت. ئاغای پێشه‌وه‌ری که‌ له‌ ره‌وشی ناپیاوانه‌ی رووسه‌کان زۆر تووره‌ بوو له‌ ده‌ستپێکدا به‌ گز قوئی ئوف دا هات و کوئی :

ئیمه‌تان هه‌ینا نیوه‌راستی مه‌یدان و ئیستا که‌ قازانجتان گۆراوه‌ نامه‌ردانه‌ به‌ره‌للاتان کردوین. ئیمه‌ لێپراوین به‌لام ئەو خه‌لکه‌ی به‌ قسه‌ی ئیمه‌ خۆیان ریکخست و فیداکارییان کرده‌مووتان به‌ هیلاک دان پیم بلێ کێ ولامده‌ره‌؟ سه‌ره‌نگ قوئی ئوف که‌ له‌ جه‌ساره‌تی ئاغای پێشه‌وری تووره‌ بوو و قسه‌ی باش بۆ نه‌ده‌هات له‌ رسته‌یه‌ک زیاتری نه‌کوئ: (سنی گیتان سنی دییر گیت). یانی ئەو که‌سه‌ی ئەتۆی هه‌یناوه‌، پیت ده‌لی برۆ. پاشان کوئی سه‌عات ۸ ی ئیواری ره‌فیع کوزل ئوف له‌ ده‌ره‌وه‌ی شار له‌ سه‌ر ریگی ته‌وریز، جولفا چاوه‌رپێتانه‌. له‌ سه‌رجیی خۆی هه‌ستا و له‌ قه‌راغ ده‌رگا که‌ راوه‌ستا و ئەوه‌مانای وابوو قسه‌کردن ته‌واو بووه‌ و ده‌ی برۆین. (۱) .

به‌ گوێره‌ی کتیی (جه‌مه‌ووری کوردستان) نووسینی ئەسغه‌ر شیرازی پشتیوانی سوفیه‌ت له‌ کۆماری کوردستان به‌ سی قوناغدا تیده‌په‌ری. قوناغی پشتیوانی لاواز، پشتیوانی زۆر و ده‌ست کێشانه‌وه‌ له‌ پشتیوانی.

پشتیوانی لاواز: پشتیوانی شوورپه‌وی له سه‌ره‌تاوه زور کهم بوو. سه‌فیری بریتانیا له تاران (سیر ریدر بولارد) له تیلگرافی ۲۱ سه‌رماوه‌زی ۱۳۲۰ که بو جیگری سه‌فیری ده‌وله‌تی بریتانیا له قاهره‌ی نارووده‌ده‌لی: ئه‌وه‌ی که شوورپه‌وی خه‌ریکی دنه‌دانی بزووتنه‌وه‌یه‌کی ئوتونومی خوازانه‌یه له ئیران راست نییه. ئه‌و لپی زیادکرد بیستوویه که شوورپه‌وی له ده‌وله‌تی ئیران به دژی کورده‌کان پشتیوانی ده‌کا. بو سوفیه‌ت ئه‌وه‌ی گرینگ بوو پاراستنی تپه‌رینی نامراز و که‌ره‌سه‌ی نیزامی له لیواره‌ی سنووری ئیران و تورکیا بوو. به نزیکبوونه‌وه‌ی کوتاپی شه‌رسیاسه‌تی شوورپه‌ویش له ئاست کۆماری مهاباد گۆرا و له پاراستنی ئارامیه‌وه به‌ره‌و هاندان و پشتیوانی به پارێز چوو.

پشتیوانی زیادکراو: شوورپه‌وی له دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌ی قازی محمه‌د و هه‌یه‌ته‌یاوه‌ره‌که‌ی له سه‌فه‌ری دووه‌می باکو بوو که ۱۰ هه‌زار تفه‌نگی برنو و قور خانه‌ی پیویستی بو ناردن بو مهاباد. شوورپه‌وی جگه له چه‌ک یارمه‌تی په‌روه‌ده‌ی عه‌سکه‌ری ورپکخراوه‌ییشی ده‌کرد. له مانگی مارس ۱۹۴۶ دا سه‌لاحه‌دین کامۆف له ئه‌رته‌شی شوورپه‌ویه‌وه بو ئه‌و ئه‌رکه هاته مهاباد. یارمه‌تی دیکه بریتی بوو له وه‌رگرتنی خوتنکارانی کورد و ناردنی ده‌زگایه‌کی چاپخانه و ویستگه‌یه‌کی رادیوی بو مهاباد. جگه له‌وانه شوورپه‌وی به کرینی توتن و هیندیک شتی دیکه له کۆماری مهاباد و ناردنی شه‌کر و پارچه بۆیان یارمه‌تی ده‌وله‌تی کوردی ده‌کرد. یارمه‌تییه‌کی زور گرینگی دیکه‌ی که شوورپه‌وی به بزووتنه‌وه‌ی کوردی کرد پیشگرتن بوو له هاتنی ئه‌رته‌شی حکومه‌تی ناوه‌ندی بو ناوچه‌ی مهاباد.

ده‌سته‌لگرتن له پشتیوانی: پشتیوانیه‌کانی سوفیه‌ت به هه‌ر شیوه‌یه‌ک که بوون وه‌رچه‌ندی که بوون هه‌موویان به ئیمزای ریککه‌وتنی نیوان قه‌وام و سادچیکوف کۆتایان هات. سه‌رچاوه‌کان له دوا‌ی ئه‌مه ئه‌وراستیه‌ی داده‌گره‌وه ، له‌وانه به‌م شیوانه‌ی خواره‌وه ، پیشگرتن له ده‌وله‌تی مهاباد بو ئه‌وه‌ی دژی حکومه‌تی ناوه‌ندی هه‌نگاو هه‌ئینتته‌وه یان ناچار کردنی بو وتووێژ له‌گه‌ل ده‌وله‌ت و حه‌لدان بو گه‌یشتن به ته‌وافوق . باقرۆف له تیلگرافی‌کدا له ۲۲ی خاکه‌لیوه‌ی ۱۳۲۵ بو کومیساریای کاروباری ده‌ره‌وه‌ی شوورپه‌وی نووسی : هاوڕێیانی ئیمه دیسان قازی محمه‌دیان ئاگادارکرده‌وه که ده‌ست بگێرینه‌وه له هه‌ر جو‌ره هه‌نگاوێک به دژی هیزه ئیرانییه‌کان بو ئه‌وه‌ی ئه‌وان دنه نه‌درین بو ده‌ستپیکردنی شه‌ر به دژی کورده‌کان. له دیداری‌کدا له ۳۰ جو‌زه‌ردانی ۱۳۲۵ که له نیوان قازی محمه‌د و هاشمۆف کونسوولی سوفیه‌ت له ورمی کرا هاشمۆف کوتی له روانگه‌ی سوفیه‌ته‌وه باشتروایه که له نیوان کورده‌کان و هیزه‌نیزامیه‌کانی ئیراندا تیکه‌ه‌لچوونی نیزامی نه‌قه‌ومی . ئه‌گه‌ر ئه‌وه بێته پیشی شوورپه‌وی چ یارمه‌تییه‌ک به کورده‌کان ناکا. ئه‌نگیزه‌ی ئه‌و هوشدارانه مه‌به‌ستی حکومه‌تی مهاباد بو به‌رفه‌وانکردنه‌وه‌ی قه‌له‌مه‌وه‌ی خو‌ی و ناردنی هیزی چه‌کدار به‌ره‌و سه‌قز و سنه له مانگی مه‌ی ۱۹۴۶ بوو. له‌وه‌پێوه‌ندییه‌دابوو که مه‌ئموورانی سوفیه‌ت ته‌نانه‌ت پێشیان به پیشکه‌شکردنی ئه‌پێرای دایکی نیشتمان گرت له شنۆیه له مانگی ژوئیه‌ی ۱۹۴۶ و درپژهدانیان مه‌رجدار کرد به‌گۆرینی ناوی ئیران به ناوی نازییه‌کانی ئالمان له ده‌وری زۆردار و سته‌مکار له‌و شانۆیه‌دا. ئامۆژگاری شوورپه‌ویه‌کان له‌و قوناغه‌دا ده‌ست نه‌کردنه‌وه و مل راکێشان بو وتووێژ له‌گه‌ل تاران بوو. قازی ئه‌وده‌می نه‌یده‌توانی ته‌سه‌ور بکا که به بێ پشتیوانی شوورپه‌وی هیچ سه‌رکه‌وتنێک به ده‌ست بێتی.

پهراویزه کان:

۱، به گوپرهی نه و قسه یه ی دوکتور جهانشلو پیشه وهری هه نه هاتوو وه ک هیندیک له کورده کان ده لپن. به نکوو رووسه کان ته بعیدیان کردوو و پاشان له شووو وره وی به ته سادوفیکی گوماناوی ماشین له ناویان برد.

وه رگیزانی نه و به شهی ئاخر له فارسییه وه بو کوردی: کاک حه سه ن قازی